ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא'. מדלא כתיב ולקחת לשון יחיד וגבי סוכה לא לריך קרא דהא כתיב כל האזרח: **אלא** א"ב נתן לו במתנה. ובאתרוג הסותפין נמי לא נפיק[א] כדמוכח בשילהי יש נוחלין (ב"ב דף קלז: וש"ס) גבי אחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית ולא חשיב שלו כיון דאין מיוחד שלו אלא כשאול הוי ואינו יולא בו ומה שנהגו הקהל לקנות אתרוג בשותפות מלמדין אותן שיהו כולם נותן כל אחד ואחד חלקו לאחיהו על מנת לאחזיר ויש לסמוך דכיון דקנאוהו על מנת לאחת בו ואע"ג שלא פירשו שתמת דמלתא כאילו פרשו דמי כיון דבעניין אחר אין יכולין לאחת בו:

הילך אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירהו לי. בשוש מקוש אין מלדקק הש"ס בלשונו להקדיש תנאי למעשה ותנאי כפול והן קודם לאחת אע"ג דבהכי מיירי אלא שמקלר לשונו לפי שלא על חידוש זה בא להשמיענו ולא דמי לתנאי ומעשה בדבר אחד דהיינו בשאינם סותרים זה את זה כי הא דעל מנת שתחזיר לי את הגייר[ב] בפרק מי שאחזו (גיטין דף עט. וש"ס) [ג]וא"ת כיון דאמר ע"מ שתחזירו לי א"כ אם הקדישו אינו מקודש כדמוכח בסוף יש נוחלין (ב"ב דף קלז:) גבי שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי דכיון דקאמר לי מידי דחזי לי קאמר[ד] וא"כ היאך יצא והא אין תנן בנדרים פרק השותפין (דף מח.) גבי מתנה בבית חורון דכל מתנה שאינה[ה] שאם הקדישה לא תהא מקודשת לא שמיה מתנה וי"ל דה"ל הוי בידו להקדיש להיות קדוש כל זמן שהוא בידו עד שיחזיר ועוד דהתם נמי לא בהקדש תלוי טעם המתנה[ו] כדמוכח בנדרים ירושלמי דאמר עלה רבי ירמיה רבי יהודה בעי מעתה מתנה אין אדם נותן מתנה לאחיו ע"מ שלא יקדשנה לשמים ומשני מתני' כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בערמה שאם הקדישה אינה מוקדשת אינה מתנה כלומר שלא נתנה לו שיהנה המקבל שום הנאה שבעולם אלא שיהא מותר לאביו של נותן זה ודאי הערמה בעלמא ולא שמיה מתנה שהרי לא זכה בה לענין עצמו לשום דבר וא"כ מה הקנה לו אבל הכא דמזכה ליה שיהנה בו שמיה מתנה[ז] ולא הזכיר שם הקדש אלא משום שעל הקדש היה מעשה ולשון כל מתנה שאינה וכו' מוכיח כן דמשמע שאינה מתנה לשום דבר גם שעודנו היתה מוכחת עליו שלא היה דעתו ליתן כלל לענין שום דבר רק שיבא אביו ויאכל כמו שמפרש שם בגמרא או משום דיתור אסור במודר הנאה[ח] אבל בעלמא מתנה היא אע"פ שאין יכול להקדישה כדתנן פרק בתרא דנדרים (דף פח.) שנותן לבתו מה שנושאת ונותנת לפיה[ט] וכפ"ק דקדושין (דף כג: וש"ס) שנותן לעבד ע"מ שיצא בו לחירות[י]: **ואם** לאו לא יצא. ומה שלא החזירו רבי יהושע לרבן גמליאל אלא נתנו לרבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא דעתו של רבן גמליאל היה שיצאו כולם ואמ"כ יחזירוהו: **ואמר** שמואל סבין וקערה וכבר ומעות הרי אלו כיוצא בהן. לתמיה ליה לשמואל למימר לא תימא דווקא תפילין וס"ת דאיכא בזיון כתבי הקודש בנפילתו טריד בהו ואין דעתו מתישבת בתפלתו[כ]: אמר

[א] עד עצם היום הזה עד עיצומו של יום וקסבר [ב]עד ועד בכלל ומי סבר ליה כוותיה והא מפליג פליג עליה [ג](דתניא) [ד]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור אמר לו רבי יהודה והלא מן התורה הוא אסור דכתיב עד עצם היום הזה עד עיצומו של יום רבי יהודה הוא דקא טעי הוא סבר מדרבנן קאמר ולא היא מדאורייתא קאמר והא התקין קאמר מאי התקין דרש והתקין: **מתני'** י"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית [ה]הכנסת למחרת משכימין ובאין כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו מפני שאמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו של חבירו ושאר ימות החג אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו רבי יוסי אומר [ו]אין טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים פטור מפני שהוציאו ברשות: **גמ'** מנה"מ דת"ר [ז]2 ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד [ח]לכם [ט]משלכם להוציא את השאול ואת הגזול מכאן אמרו חכמים [י]אין אדם יוצא ידי חובתו בי"ט הראשון של חג בלולבו של חבירו אלא אם כן נתנו לו במתנה ומעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהיו באין בספינה ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד שלקחו באלף זוז נטלו רבן גמליאל ויצא בו ונתנו לרבי יהושע במתנה נטלו רבי יהושע ויצא בו ונתנו לרבי אלעזר בן עזריה במתנה נטלו רבי אלעזר בן עזריה ויצא בו ונתנו במתנה לרבי עקיבא נטלו ר"ע ויצא בו והחזירו לרבן גמליאל למה לי למימר החזירו מלתא אגב אורחיה קא משמע לן [יא]מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כי הא [יב]דאמר רבא [יג]הא לך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא למה לי למימר שלקחו באלף זוז להודיעך [יד]כמה מצות חביבות עליהן א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא צלויי קא מצלי ביה מיתיבי [טו]לא יאחז אדם תפילין בידו וספר תורה בחיקו ויתפלל [טז]ולא ישתין בהן מים [יז]ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי ואמר שמואל [יח]סבין וקערה כבר ומעות הרי אלו כיוצא בהן התם לאו מצוה נינהו וטריד בהו הכא מצוה נינהו ולא טריד בהו תניא [יט]רבי אלעזר בר צדוק אומר [כ]כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת לולבו בידו קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע הולך לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו מאי קמ"ל להודיעך כמה היו זריזין במצות: רבי יוסי אומר י"ט: אמר אביי לא

[א] עד עצם היום הזה עד עיצומו של יום. [ב] עד ועד בכלל. ומי סבר ליה כוותיה. [ג] דתניא. [ד] משחרב בית המקדש. [ה] הכנסת. [ו] אין טוב הראשון. [ז] ולקחתם. [ח] לכם. [ט] משלכם. [י] אין אדם יוצא ידי חובתו. [יא] מתנה על מנת. [יב] דאמר רבא. [יג] הא לך. [יד] כמה מצות. [טו] לא יאחז. [יז] ולא ישתין. [יח] סבין. [יט] רבי אלעזר בן צדוק. [כ] כך היה מנהגן.

[ג] שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה אבל הילך אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירהו לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד דס"ל על מנת כאומר מעכשיו והמתנה חלה מיד ויצא בו מיד כשיבא לידו. תוס' ניעון עם: ד"ה דתמנא. דסמכינן אמסקנא דהתם שכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וכשהחזירו אגלאי מילתא למפרע שזכה בו בשעת נטילה. ריטב"ש. [ד] שיהא חזרתו לעצמו אבל כיון שהקדישו אין זו כי אם הזרה להקדש. רשב"ם ב"ב קלז: ומפני זה כתב רש"י ד"ל בבבא בתרא גרסינן לי, והראב"ד כתב דשפיר גרסינן לי והכא הרי הוא יכול להקדיש טובת הנאה שיש לו באתרוג זה ונותן לו דמי הנאה להקדש, ולא נהירא כדכתיבנא התם. ריטב"ש. [ה] דאפילו אינו יכול להקדיש הויא מתנה והכי פי' כל מתנה שאינה כו' כלומר שגרועה כזאת שלא נתנה אלא ע"מ שיאכל אביו ולאו דוקא נקט שאם הקדישה אינה מקודשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום. תוס' נ"ב קלד. ד"ה כל. [ו] אע"פ שאינו יכול לעשות בה כל חפציו. תוס' ריטב"ש. [ז] כי היכי דמחמיר ר' אליעזר בנדרים טפי מבדיני ממונות דאילו בדיני ממונות דריסת הרגל שריא ולית בה משום גזל ואילו מודר הנאה מחבירו אסור לינסב בחצרו ה"נ נהי דקני ע"מ להקנות לענין דינא קני משום חומרא דנדרים אמרינן דלא קני. ר"ן נדרים מח: ד"ה ומימנן. [ח] דלא הוי המתנה שלה לכל דבר. תוס' נדרים פח. ד"ה לא. [ט] ואף על גב דלא הוו דבר שבקדושה שיקפיד כל כך בנפילתן מידו חיישינן דלמא טריד בהו וכל שכן סברים וכיוצא בהם חוץ מסידור תפלות דבהא ודאי ליכא למיחש. ריטב"ש.

[א] [בכרכות כו: וש"נ], [ב] [ש"ל דתמנן], [ג] כ"ה ב. מנחות פח., [ד] [לקמן מנ. מד.], [ה] פסחים עב:, [ו] [לקמן מנ.], [ז] [לעיל מז: וש"נ], [ח] [תוספ' ספ"ב], [ט] [נ"ב קלז: קדושין ו:], [י] בכרכות כג:, [כ] [שם: לעיל כו.], [ל] [תוספ' פ"ב הי"ב], [מ] שם הקדישה מוקדשת כ"ה ג' מהר"ם, [נ] [וע"ע תוס' קדושין ו: ד"ה לא ולף מנו: ד"ה דבריס ותוס' ב"ב קלז: ד"ה לא ותוס' ניעון עה. ד"ה לפיוני וד"ה אלא אמר ותוס' שם עה: ד"ה דתמנן],

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

ויקרא כג מ

גליון הש"ס

גמ' בכמה מצות חביבות. עיין בב"ק דף ט ע"ב תוס' ד"ה מילתא:

מוסף רש"י

אמר ר' יהודה. גרסינן הא גרסינן אמר לו ר' יהודה, שהרי לא לקחו ממיני, אבל תמה בדורו על תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואמר מה תידוש תדש ר' יוחנן בן זכאי והלא מן התורה אסור (ר"ה ל:) ולוי אמר ר' יהודה לתנא דתמנא' (מנחות פח.). מדרבנן קאמר. כלומר הוא בא לגזור עליו משום הסוא טעם לגעול דשמא יבנה (ר"ה ל:). דרש והתקין. דרש לסם המקרא והתקין שינהגו איסור, לפי שעד עכשיו היה היתר בדבר משקרב העומר שהעומר תמיד (שם). החזירו יצא. אינגלא מילתא למפרע דהוא מתנה מעיקרא, שהרי קייס עתה תנא, שמתנה היתה תלויה בתנאי ומתקיים (רשב"ם ב"ב קלז:). לא החזירו. אלא מכרו או אכלו, לא יצא. דאינגלא מילתא דלא הוא מתנה (שם) דהוה ליה גזל למפרע (קדושין ו:). לא יאחז אדם וכו' ויתפלל. שלון דעתו מוטבת עליו בתפלה שהרי לבו תמיד עליהן שלא יפלו מידו (ברכות כג:). ולא ישן בהן. שמא יפיח (שם. וגי' הגר"א: שמא יפיל). סבין כו' הרי אלו כיוצא בהן. לענין תפלה שדוחפ עליהן שלא תפול הסבין ומתוקנו, והקערה משפך והמעות יפלבו והכבר יטוף (שם).

מוסף תוספות

א. דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם משלכם שיהא כולו שלו ולא שמקצתו שלו. רשב"ם ב"ב קלז: ב. דהתם ס"ד דכל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשו דמי ונמצא שאינה מגורשת עד שמחזרת הגייר. תוס' קדושין ו: ד"ה לא. ג. דלא הוי מתנה אלא ע"מ שיאכל אביו ולאו דוקא נקט שאם הקדישה אינה מקודשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום. תוס' נ"ב קלד. ד. אע"פ שאינו יכול לעשות בה כל חפציו. תוס' ריטב"ש. ז. כי היכי דמחמיר ר' אליעזר בנדרים טפי מבדיני ממונות דריסת הרגל שריא ולית בה משום גזל ואילו מודר הנאה מחבירו אסור לינסב בחצרו ה"נ נהי דקני ע"מ להקנות לענין דינא קני משום חומרא דנדרים אמרינן דלא קני. ר"ן נדרים פח. ד"ה לא. ט. ואף על גב דלא הוו דבר שבקדושה שיקפיד כל כך בנפילתן מידו חיישינן דלמא טריד בהו וכל שכן סברים וכיוצא בהם חוץ מסידור תפלות דבהא ודאי ליכא למיחש. ריטב"ש.

עין משפט נר מצוה

קטז א מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה י:
קי ב מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה י סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרמח סעיף ג [וסי' תרמט סעי' ב]:
קיא ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
קיב ה מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' לו סעיף א:
קיג ו מיי' פ"ל מהל' תפלין הלכה ח סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' מג סעיף ג:
קיד ז מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' מד:
קטו ח מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' לו סעיף ג:
קטז ט מיי' שם וסי"ז מהל' לולב הל' כד סמג שם ועשין מד טוש"ע שם וסי' תרנב סעיף ג בהגה"ה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד עד עלם עד עיצומו של יום:

רבינו חננאל

חלוקת ר' יהודה על רבן יוחנן בן זכאי במסכת מנחות. ואסיקנא לרבן יוחנן בן זכאי אסור לאכול החדש בששה עשר בניסן היום כולו. והאידנא לא אכלינן אלא באורתא דשיבסר נגהי המניסר. ומאי התקין דקתני במתני', דרש המקרא והתקין. **מתני' ביום טוב הראשון** כו'. זו ששנינו שאין אדם יוצא ביום טוב הראשון בלולבו של חבירו אמרי' מנא לן, דת"ר ולקחתם לכם, משלכם, להוציא את הגזול והשאול. אלא אם כן נתנו לו במתנה כאשר נתן רבן גמליאל לר' יהושע כו'. ואסיק' כי הא דאמר רבא הילך אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירהו לי, החזירו יצא, לא החזירו לא יצא. ירושלמי רב יעקב בר נחמן הוה יהיב אתרוגא לבריה, ן]הוה אמר ליה לכשתזכה בו ובמצותו תחזירהו לי. וכן הלכה. אמר מר בר אמי[ן]מר] אבא הוה מצלי ולולבו בידו. ומותבינן עלה מיהא לא יאחוז אדם תפלין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל כו', ואמר שמואל סבין וקערה כבר ותינוק כיוצא בהן, כלומר אסור לו להתפלל ואלו בידו. ושנינן, הללו לאו מצוה, אבל לולב כיון דמצוה הוא לא טרי[ד] ביה ושרי. **תניא** אמר ר' אלעזר בר' צדוק כך היה מנהג בני ירושלים, נכנס בכנסת ולולבו בידו, קורא שמע ומתפלל ולולבו בידו, קורא בתורה או נושא את כפיו, מניחו על הקרקע. **פיסקא** ר' יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, שכח והוציא הלולב ברשות הרבים פטור, מפני שהוציא ברשות. אמר ר' אמי

לא שנו. דפטור אלא אלא ידי חובת נטילה קודם שהוציאו דהשתא טרוד במצוה וטעה בדבר מצוה אבל יצא בו קודם שהוציאו תו לא טעה בדבר מצוה הוא ולא טרוד מהשתא במצוה לעשותה: **ר"ג הא מדאגבהיה נפיק ביה אמר אביי כשהפכו.** הכי קשיא ליה ה"ד לא יצא בו הא לא הוציאו אלא"כ הגביהו ומדאגבהיה נפק ביה ידי חובת לקיחה וקתני פטור אמר אביי כשהפכו כשהגביהו הפך העליון למטה והאגד למעלה ואמרינן לקמן[1] אין יוצאין בהן אלא דרך גדילתן: **דרך צווד.** כגון בסודר שצורך ידיו בסודר כדאמרן לעיל (ד' לז.): **ודרך צווין.** כגון בקערה: **אומר היה רבי יוסי עולת העוף שנמצאת בין אגפיים.** נראה בעיני דהאי בין אגפיים אינו אלא לשון עופות. עולת העוף שנמצאת בין עופות המלוקים לחטאת המפרכסין אצל המזבח שפעמים שהן נעשין על קרן אחת כדתנן בשחיטת קדשים (זבחים ד' סג.) חטאת העוף היתה נעשית על קרן מערבית דרומית ושלשה דברים היתה אותה הקרן משמשת מלמטה וג' מלמעלה מלמטה חטאת העוף והגשות ושירי הדם ומלמעלה ניסוך המים והיין ועולת העוף כשהיא רבה במזבח שעיקר מקום עולת העוף בקרן דרומית מזרחית וכשהיו הכהנים רבים עומדים ומולקים עולת העוף במזרח באים למערב ונעשית שם בקרן חטאת העוף אלא שהעולה למעלה מחוט הסקרא והחטאת למטה: **וכשבור.** הכהן חטאת העוף היא: **ואלנה.** ומנלא שמעת בקדשי שמים בשוגג: **פטור.** מקרבן מעילה הואיל דעם החטאת נמצאת ואכילתה מצוה דכתיב (שמות כט) ואכלו אותם אשר כפר בהם הוה ליה טועה בדבר מצוה ופטור: **היינו דך.** למה ליה לרב הונא למימר פשיטא דממתני' שמעי' ליה: **מהו דתימא.** במתני' הוא דפטור משום דטעה בדבר מצוה וסוף סוף עשה מצוה שנטל הלולב בהוצאה זו אבל הכא לא עשה מצוה באכילתה אם עולת העוף היא: **קא משמע לן.** רב הונא דשמיע ליה מרבינא דלא שני לרבי יוסי בין טעה בדבר מצוה ועשה מצוה לטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה: הכי גרסינן **רבי יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר להלכתו מן המומין בשבת חייב חטאת.** משום שחיטה בשבת שאינה של מצוה ואינה דוחה אלמא טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב ערוך זה במצוה שהיה רוצה לשחוט תמיד של שבת וכסבור שהוא מבוקר: **להכשירן** לא גרסינן: **מנשכה שאינן מבוקרין.** דאין זה טועה בדבר מצוה שבנשכה זו אינו טרוד שאינן עומדין להקרבה להיות חרד עליהם מתי יקרבו ואף חרדת זמן התמיד לא שייכא הכא שקרוב למזיד הוא ולא דק בנשכות להבחין מאיזו יציא: **מתני' מקבלת אשה מיד בנה ובעלה.** את לולביהן ולא אמרינן קמטלטלא מידי דלא חזי: **מחזירין למים.** שלא יכמוש: **בשבת מחזירין.** שהרי מכאן נטלום היום אבל לא מוסיפין מים כ"ש שאין מחליפין המים לשפוך את אלו ולתת אחרים לונן מהני דטרמא לתקוני מנא: **במועד מחליפין.** בחולו של מועד מצוה להחליף: **גמ' אימא לא.** דלגבה איכא איסור טלטול: **קא משמע לן.** כיון דרשאי לנטילת אנשים תורת כלי עליו ומותר בטלטול לכל: **חייב בלולב.** לחנכו מדבריהם: **לשמור ספיקן.** שלא יכנוס בהן לבית הכסא: **היודע לשמור גופו.** מטומאת מגע ומשא והאל: **אוכלין על גופו טהרות.** אם נגע גופו בטהרות אין חוששין להם. אבל לא על ידיו אם נגע בידיו בטהרות חוששין להם שיש יודע לשמור גופו ואין יודע לשמור ידיו מתורת סתם ידים שגזרו עליהם להיות שניות אלא אם כן יודע לשומרם אבל היודע לשמור את ידיו משנטלא אינו נוגע בשום דבר שפק אם בספקה[6] המטמא את הידים ואם לא נזהר ובא ליגע בטהרות נוטל ידיו: **אוכלין על ידיו טהרות.** שנגעו ידיו בהם: **והיודע לישאל.** אם שואלין אותו נגעת בטומאה זו יודע להשיב הן או לאו אז אינו יודע: **ברשות הרבים ספיקו טהור.** אם שאלוהו ואמר איני יודע: הכי גמירי לה הלכתא מסוטה כדאמרינן במסכת סוטה (דף כח.) ומכאן אתה דן לשרץ כו': **היודע לפרוס כפיו.** כשהוא כהן: **אוכלין לו תרומה בבית הגרנות.** ומקמי הכי אין אוכלין לו בגורן אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה דהכי תניא בגמרא דנושאין על האטוסה ביבמות (דף צט:) עשרה אין אוכלין להם תרומה בבית הגרנות אין אוכלין להם שבזיון תרומה הוא שאין כל רואיו יודעים בו שהוא בקי לשומרה אבל לביתו משגרין להם הבקיאים ומכירין בהם ומשיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור הכל יודעים שהביא שתי שערות שאין קטן פורס כפיו כדאמרינן במגילה (דף כד.) הלכך אוכלין לו: היודע

לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב הא מדאגבהיה נפק ביה אמר אביי כשהפכו רבא אמר אפילו תימא שלא הפכו הב"ע כגון שהוציאו בכלי והא רבא הוא דאמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה הני מילי דרך כבוד אבל דרך בזיון לא אמר רב הונא אומר היה רבי יוסי עולת העוף שנמצאת בין אגפיים וכסבור חטאת העוף היא ואכלה פטור מאי קא משמע לן דטעה בדבר מצוה פטור היינו הך מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה דעבד מצוה אבל הכא דטעה בדבר מצוה ולא עבד מצוה אימא לא קא משמע לן דעבד מצוה אבל הכא דטעה בדבר מצוה פטור היינו הך מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה דעבד מצוה אבל הכא דטעה בדבר מצוה ולא עבד מצוה אימא לא קא משמע לן מיתיבי רבי יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר בהלכתו בשבת חייב חטאת וצריך תמיד אחר אמר ליה בר מינה דההיא דהא אתמר עלה אמר רב שמואל בר חתאי אמר רב המנונא סבא אמר רב יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב כגון שהביאו מלשכה שאינן מבוקרין: **מתני'** המקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזירתו למים בשבת רבי יהודה אומר בשבת מחזירין ביום טוב מוסיפין ובמועד מחליפין קטן היודע לנענע חייב בלולב: **גמ'** פשיטא מהו דתימא הואיל ואשה לאו בת חיובא היא אימא לא תקבל קא משמע לן: קטן היודע לנענע: ת"ר קטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש תורה מאי היא א"ר המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ק"ש מאי היא פסוק ראשון לשמור גופו אוכלין על גופו טהרות לשמור את ידיו אוכלין על ידיו טהרות היודע לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור היודע לפרוס כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות

היודע

אמר אביי כשהפכו. מדלאינטריך לשנויי הכי משמע דקבירא ליה דמצות אינן צריכות כוונה דהא קאי אמוניא לרשות הרבים והתם אין שייך מתכוין לצאת כל כמה דלא בירך ועוד דאיירי בהולך אצל בקי ללמוד ותימה דבסוף רלוהו ב"ד (ר"ה ד' כח.) דאמר רבא מצות אין צריכות כוונה קא מותיב ליה אביי טובא ושמא אביי קיבלה מיניה: **עולת העוף שנמצאת בין אגפים.** למאי דאמרי' בשילהי אלו דברים (פסחים ד' עב.) דלא פטר רבי יוסי בלולב אלא משום דזמנו בהול[1] צריך לומר דהאי נמי זמנו בהול כדי שלא תבא חטאת לידי נותר: **מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה ועבד מצוה אבל הכא טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אימא לא קא משמע לן.** פלוגתא היא בפסחים פרק אלו דברים (שם) דמחייב התם בנתחלף לו שפוד של זותר בשפוד של אלי ואכלו ואית ספרים דגרסי מהו דתימא הני מילי מצוה דרמי עליה אבל מצוה דלא רמי עליה אימא לא כלומר לולב דלא סגי ליה דלא שקיל דמי אפסר על ידי אחרים אבל חטאת אפסר שיאכלנה אחר:

שאינו מבוקר בהלכתו. ומפי' נמצא תם משום דטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה דבפרק מי שהיה טמא (שם דף לו.) יליף לה מפסח בגזרה שוה: **היודע לישאל ברשות היחיד ספקו טמא.** אבל אינו יודע לישאל אפילו ברשות היחיד ספקו טהור כדדרשינן בסוטה פרק כשם (ד' כח.)[2]: **היודע לפרוס כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות.** מקמי הכא אין אוכלין לו בגורן אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה והכי תניא בגמרא דנושאין על האטוסה ביבמות (ד' צט: ושם) עשרה אין אוכלין להן תרומה בבית הגרנות וקא חשיב חדא שוטה וקטן וקתני סיפא משגרין להן בבתיהן ובבית הגרנות אין אוכלין לו שבזיון תרומה היא שאין כל רואיו בקיאין בו שיודע לשומרה בטהרה אבל לביתו משגרין לו הבקיאין בו[3] ומי שיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור הכל יודעין שהביא שתי שערות שאין קטן פורס את כפיו כדתנן במגילה (דף כד.) כך פי' בקונטו' ולא משמע הכי אלא בקטן ממש אייר דומיא דהיודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשמוט[4] וכן כולהו אחריני והא דאמר בנושאין על האטוסה (יבמות דף צט: ושם) אין אוכלין תרומה

---

[1] לשון התוספתא דטהרות פ"ג כך טול וכלל בתקין אותו מטמיני אותו ומוסרין לו מזון לשם תרומה אם היה יודע לשמור את נטיו אוכלין ע"ג גופו לשמור את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות. ע"כ.

[6] לשון התוספתא דטהרות פ"ג קיז א מתי פ"ב מהל' שגגות הלכה י:
קיח ב ג מתי' פ"ז מהלכות נזיר הל' ט ומגג עשין מד:
קיט ד מתי' שם הלכה יא ממג שם טוש"ע ס"מ סי' תרנא ס"ז:
קב ה ו מתי' פ"ז מהל' נזיר הלכה כה ממג עשין עד טוש"ע ס"מ סי' תרנד:
קבא ז מתי' שם הלכה יט ממג שם טוש"ע ס"מ סי' תרמ:
קבב ח מתי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ט ממג עשין כו טוש"ע ס"מ סי' ח סעיף ג:
קבג ט מתי' פ"ד מהל' תפילין הלכה יג ממג עשין כב טוש"ע ס"מ סי' לז סעיף ג:
קבד י כ מתי' פ"ח מהל' ת"ת הלכה ו ממג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמה סעיף ה:
קבה ל מתי' פי"ו מהל' אבות הטומאות הלכה י:
קבו מ מתי' פי"ב מהל' תרומות הל' כב:

רבינו חננאל (המשך)

שאין מבוקרין, לפיכך חייב. **מתני' מקבלת אשה מיד (בתה) [בנה] ומיד בעלה לולב,** ומחזורת למים בשבת. כלומר אפי' אשה שאינה בת נטילת לולב, והיינו[1] אורמר אסורה לטלטלו, קמ"ל אפי' אשה מותרת לטלטלו, וכל שכן איש. **ומחזירתו למים בשבת** ולא גזרינן משום השקו[א]ת זרעים. ירושלמי תני מטלטלין עצי בשמים להריח בהן לחולה בשבת. רבנן דקיסרי אמרין, ערבה מותר להניף לחולה בשבת. ר' יהודה אומר **בשבת מחזירין ביום [טוב]** מוסיפין במועד מחליפין. יש מי שאומר, מחזירין ומוסיפין ומחליפין הכל במים. ויש מי שאומר, ומחליפין ומוסיפין בהדס הוא. ומסתברא כמאן דאמר במים, דהא מחזירין ומוסיפין ומחליפין קתני, היכא דמחזירין בשבת, תמן קתני דמוסיפין ביום טוב ותמן קתני דמחליפין במועד. ואמאי אין מוסיפין מים בשבת, משום דנראה כמשקה זרעים בשבת. **פיסקא.** כל קטן היודע **לנענע בלולב חייב,** היודע להתעטף בציצית חייב, היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין, היודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו וגו' ופסוק הראשון מקרית שמע, היודע לשמור ידיו אוכלין על גבי ידיו טהרות, היודע לשמור גופו אוכל על גבי גופו טהרות, כיצד בודקין אותו, [1] (ז)מטבילין אותו ומוסרין לו חולין לשם תרומה, ורואין, היודע לשאל, ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור. יודע לפרוס את כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות.

תרומה לקטן בבית הגרנות היינו כשאינו יודע ליטול את כפיו והא דתנן בפרק הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כד. וש"נ) דקטן אינו נוטל את כפיו היינו בפני עצמו אבל עם הגדולים נוטל כדלשכחן גבי שיר של מקדש פרק אין נערכין (ערכין דף יג.) דתנן בין רגלי [הלויים] היו עומדים ועליו הלויים היו נקראים והא דאמרינן בשאלתי פרק קמא דחולין (ד' כד: וש"נ) נתמלא זקנו רשאי ליעשות שליח לבור ולירד לפני התיבה וליטול את כפיו ח) עד שיתמלא זקנו איכא לאוקומה בימידי שאין עמו אחר אי נמי ליטול את כפיו בקביעות ובשעה שמרבים ברחמים כגון ביום הכפורים ובתעניו' ובמעמדות וכן צריך לחלק נמי משום לירד לפני התיבה דבהקורא את המגילה עומד (מגילה ד' כד.) תנן קטן קורא בתורה אבל לא פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נוטל את כפיו משמע הא גדול יורד לפני התיבה ואף על פי שלא נתמלא זקנו אלא על כרחך צריך לאוקומה בהיא דחולין כגון ליעשות שליח לבור קבוע ולירד לפני התיבה ביום הכפורים ובתעניות ובמעמדות:

והיודע לשחוט. לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שאינו בקי בהלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו כדמפרש רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ורואה שלא שהה ולא דרס כך פירש בקונטרס משמע דאם אין יודע לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שראהו גדול ומחילה ועד סוף שלא שהה ולא דרס אסור לאכול משחיטתו: **יכול לאכול בזית צלי.** יש שיכול לאכול כזית מבושל ואינו יכול לאכול כזית צלי ומשערין בצלי לפי שדינו של פסח צלי:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה. והשמחה. לאכול בשר שלמים דקאמר בע"פ (פסחים דף קנ.) בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ואע"ג דהאי קראי לאו בגרגיס כתיב אלא בהר גרזים ובהר עיבל מיהו בגרגיס שמחה כתיב דכתיב ושמחת בחגך כך פירש בקונטרס וא"ת זימנין דאינם נאכלין כל מ' כגון שחל י"ט ראשון דסוכות באחד בשבת ויום שמיני בא' בשבת דאי אפשר לומר כל מ' (ז) שלמים דליל מוצאי שביעי לא ישחטו דבעינן יום הקרבה[א] ויום השביעי נמי לא דאין חגיגת שמחה דוחה שבת וע"כ מהני דנשחטו ביום [שני] אכיל בשביעי ואין שלמים נאכלין לשני ימים ושני לילות נמצא דליל מוצאי שבת שהוא ליל שמיני עצרת לא יאכל שלמים[ב] ויש לומר דאמר רב פפא פרק אלו דברים (שם דף עח.) על קושיא אחרת משמתו בכסות נקיה ובניין ישן ה"נ נימא הכי[ג]:

טלטול בעלמא הוא. אע"ג דחזי למלוה שייך ביה איסור מוקצה לטלטול מאחר דאין עשוי כלי כדלשכחן גבי קניס דלחם הפנים דכתיבי בתנאת פרק שתי הלחם (דף נז.) ומנקיותיו אלו קניס ותנן התם[ד] לא סידור הקניס ולא נטילתן דוחה את השבת אלא נכנס מע"ש אלמא חשיב להו מוקצה אע"ג דחזו ללחם ובפ' ארבעה אחין (יבמות דף לג.) גבי זר שישמש דקאמר אי בקבלה והולכה טלטול בעלמא הוא ומיהו התם ניחא טפי כיון דזר הוא:

ויעבירנו

גבי הספסלים: **והזקנים.** שדוחגין שלא ידחפוס למחר ויתמעכו בהקהל הכל נקחת אים לולבו: **ומלמדין.** ב"ד את כולם לומר אם יבא לולבו לידי חבירו הרי הוא שלו במתנה כדי שלא יהא אלנו לא גזול ולא שאול: **גמ' טלטול בעלמא.** אין בו לד איסור אלא כמטלטל עצים וכיון דמן התורה הוא במקדש כל שבעה למה אסרוהו מה שייג לתורה מצאו בו: **לומר.** נענועו או ברכתו:

ויעבירנו

[א] היודע לשחוט אוכלין משחיטתו אמר רב הונא [ב] והוא שגדול עומד על גביו [ג] יכול לאכול כזית דגן מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות אמר רב חסדא [ד] והוא שיכול לאוכלו בכדי אכילת פרס אמר רב חייא בריה דרב ייבא ובגדול אע"פ שאינו יכול לאכול בכדי אכילת פרס דכתיב [ו] ויוסיף דעת יוסיף מכאוב [ה] יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו את הפסח שנאמר [2] איש לפי אכלו רבי יהודה אומר עד שיכול לברר אכילה כיצד נותנין לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה ששה ושבעה [ז] ההלל והשמחה שמונה סוכה [ח] וניסוך המים שבעה החליל חמשה וששה לולב שבעה כיצד [ט] יו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה ושאר כל הימים ששה ערבה שבעה כיצד [י] יום השביעי של ערבה שחל להיות בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה מצות לולב כיצד [ז] (בשבת) [ח] יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מוליכין את לולביהן להר הבית והחזנין מקבלין מהן וסודרין אותן על גבי איצטבא והזקנים מניחין את שלהן בלשכה ומלמדין אותם לומר כל מי שמגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה למחר משכימין ובאין והחזנין זורקין אותם לפניהם והן מחטפין ומכין איש את חבירו וכשראו ב"ד שבאו לידי סכנה התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו: **גמ'** אמאי טלטול בעלמא הוא ולידחי שבת אמר רבה [ט] גזרה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו

[א] **היודע לשחוט.** לאמן ידיו לשחיטה אף על פי שאינו בקי בהלכות שחיטה: **מותר לאכול משחיטתו.** כדאמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ורואה שלא שהה ולא דרס: **כזית דגן.** כל ממשת המינין קרי דגן חטין ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון: **מרחיקין מצואתו.** משאכל כזית מאלו בכל עניין אכילה שצואת מיני הללו מסרחת: **ד' אמות.** לענין קריאת שמע ותפלה: **והוא שיכול לאכול כזית זה בכדי אכילת פרס.** לביעוני אבל אם צריך זה הקטן לשהות יותר מכאן הרי הוא כאוכל עכשיו חצי זית ולמחר חצי זית שכן הלכה למשה מסיני שאין אכילה מצטרפת לשהייה אלוכה מזו: **פרס.** חצי ככר שעשירו בו חכמים מזון שתי סעודות לעירוב. ולשון פרס פלגא כדתנן בעירובין (דף פב.) חצי בית המטוגע לבית המטוגע לבא בבית המטוגע ליטעון כיבוס בגדים שתלאן הכתוב בשהיית שיעור אכילה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס בגדיו: **מלאוב.** מסרית: **שוחטין עליו את הפסח.** ממנין אותו על בני החבורה ואי לא לא דכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו תכסו הראוי לאכילה:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה. שהן במקדש כל שבעה לולב לנטילה וערבה להקיף מזבח כדלקמן בפירקין (דף מה.): **ששה ושבעה.** פעמים שדוחין שבת והן כל שבעה ופעמים שאין דוחין והוו להו ששה ימים ולקמיה מפרש ואזיל לה: **ההלל.** לגמור כל שמונה כן תקנו נביאים הראשונים ובערכין (דף י.) מפרש מאי שנא מפסח מפני שימי החג חלוקים בקרבנותיהן: **והשמחה.** לאכול בשר שלמים דקיימא לן בפסחים (דף קנ.) בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ואף על גב דהאי קרא לאו בגרגיס כתיב דהאי קרא בהר גריזים ובהר עיבל כתיב אלא בהר גרזים בתמידי החג שחרית ולא ערבית כדאמרינן בסדר יומא בפ' שני (דף כו.): **החלו.** שמחת בית השואבה היו שמחים בחג לכבוד שאיבת ניסוך המים ומחללים בחלילים ובכנורות ואותו חליל אינו דוחה יום טוב הלכך פעמים שהוא חמשה ימים בחג כגון שלא חל יום טוב הראשון בשבת דכיון דלא דחי יום טוב וכל שכן שבת שבחולו של מועד פשו להו חמשה ופעמים שהוא ששה כגון שחל יום טוב ראשון בשבת דפשו להו ששה של חול המועד דבזמן מקדש אין עושין יום טוב שני: **לולב שבעה.** ביום טוב ראשון דחי שבת: **ושאר כל הימים.** שחל בהן יום טוב ראשון ונמצאת שבת בחולו של מועד לא דחי ואע"ג דכל שבעה הוא מן התורה במקדש לא דחי כדאמרינן טעמא בגמרא וכן ערבה בשביעי ובגמרא [מג.]: מפרש מאי שנא שביעי: **מצוה לולב.** ביום טוב הראשון שחל להיות בשבת כילד: **ה"ג י"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית מערב שבת: החזנין.** שמשין שהיו שם לצורכי צבור: **ע"ג האיצטבא.** רחבה של הר הבית היתה מוקפת איצטבאות ליושב שם ומסוכבת למעלה מפני הגשמים. על גב האיצטבא גר' במתני' דהיינו על

[ז] [מופס' ברכות פ"ב ה"ז ושם לא מזכר דגן אמנם בתוספ' מגיגה איתא דגן], [ח] פסחים עא., [ט] תענית ג., [י] רש"ל מ"ז, [ז] [נקמן מג. מד.], [1] פסחים קט. [ביצה יח:] ר"ה כט: מגילה ד:, [2] [דברים טז], [ח] [ג' תיבות אלו עד שיתמלא זקנו ליתא שם], [ט] [דף לז.],

תורה אור השלם

1. כִּי בְרֹב חָכְמָה רָב כָּעַס וְיוֹסִיף דֵּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב: קהלת א יח
2. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה:
שמות יב ד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לולב והשמחה וכו' שמעה שלמים דהיינו ליל מוצאי שביעי דבלילה לא ישחטו:

מוסף רש"י

והשמחה. בשלמים (פסחים עא.). **גזירה שמא יטלנו בידו.** ובמקדש לא גזור, דאין איסור שבות דרבנן במקדש (ר"ה כט:).

מוסף תוספות

א. שבלילה אי אפשר לזבוח שאין שחיטת קדשים בלילה. מאיר. ב. [וכן נמי] כי מקלא שבת ביום ראשון אי אפשר בשלמים דלמשחטינהו בשבת לא אפשר ולא למשחטינהו נמי מערב שבת ויום טוב משום דבעיא זביחה בשעת שמחה כדנפקא לן מוזבחת שלמים ושמחת. ריטב"א. ג. כיון דלא אפשר בבשר שלמים שלא אמרו שאין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר כל היכא דאפשר אבל לא לעכב. ריטב"א.

רבינו חננאל

היודע לשחוט אוכלין משחיטתו, אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו. יכול לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס, מרחיקין מציאתו וממימי רגליו ד' אמות. יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו הפסח, ר' יהודה אומר עד שידע הפרש אכילה, כיצד נותנין לו צרור זורקו אגוז ונוטלו. ירושלמי אבל אינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו, ואינו עומד על הדוכן, עד ש[ן]תמלא זקנו. ר' יהודה אומר כולן מבן כ' שנה ולמעלה, שנאמר ויעמידו [את] הלוים מבן כ' שנה [ומעלה] לנצח. כבר פירשנוהו בשחיטת חולין בסוף פרק ראשון.

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה ששה ושבעה כו'. אמאי אין הלולב ניטל בשבת (ב)[כ]שאר הימים בביתו, דטילטול בעלמא הוא. אמר רבה גזירה שמא יטלנו וילך אצל בקי ללמוד

ויעבירנו ארבע אמות ברה"ר. ה"ה דמלי למימר ויוליאנו מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שבדוב מקומות ועניינים אמרינן יש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגגינה דאין כאן איסור הוצאה דאוריתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוליאו ונמלך להוליאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בינתיים כדאמרינן במסכת שבת (דף ה:): **הא תקינו ליה רבנן ליטלו בביתו.** כדקתני מתניתין התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו ומתוך שלא התרת לו אלא בביתו זכור הוא ולא אתי לאפוקי: **אלא ראשון.** דאשובה נטילתו דאפי' בגבולין חייב לא גזרו ביה רבנן לא בגבולין ולא במקדש אבל שאר הימים שאינו מן התורה אלא במקדש לא תשיבא נטילה דילהו וגזור ביה רבנן משום חומרא דשבת אף במקדש. ואם תאמר נמלאו ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה הא אומנינה ביבמות (דף 5:) ושמיון שב ואל תעשה שאתי: **אי הכי.** משום דאיתיה בגבולין לא גזור ביה: **האידנא נמי.** לידחי בי"ט ראשון את שבת: **לא ידעינן בקביעא דירחא.** שמא אין י"ט עד למחר דהוה לן למעבד אלול מעובר: **אינהו.** בני א"י שעדיין מקדשין על (ג) הראיה: **לידהו.** להו אף בזמן הזה: **ופניא אידך.** מתניתין היא בסוף פירקין דלעיל (דף מא:): **ביום אפי' בשבת.** דמשמע כל דהו יום וקרא יתירא הוא דאלי למכתב בראשון: **ראשון אף בגבולין.** לאו מרבויא דריש אלא ולקחתם ביום ראשון ולא פירש מקדש משמע אפי' בגבולין: **הראשון.** ה"א מיעוטא הוא כלומר בראשון לחודיה הוא דאמינא לך ואף בשבת: **אלטריך קרא למישרא טלטול.** דרבנן עדיין לא נאסר טלטול בעולם ובא הכתוב להתירו כאן: **למכשירי לולב.** בא הכתוב ללמדך שמכשירי לולב דוחין את השבת כלומר תיקוניה ואפילו לקולנו מן המחובר ולאוגדו: **ונאמר הלן ימים.** בלולב מה להלן ימים ולא לילות כדכתיב ביום הראשון: **במלואים.** כדכתיב (ויקרא ח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה וגו': סוכה מלותה כל היום ומלואים מלותם כל היום ליבש בעזרה ושלא לאתא כדכתיב [שם] ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים ונאמר [שם] תשבו יומם ולילה שבעת ימים:

תשבו

ויעבירנו ארבע אמות ברה"ר. ה"ה דמלי למימר ויוליאנו מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שבדוב מקומות ועניינים אמרינן יש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגגינה דאין כאן איסור הוצאה דאוריתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוליאו ונמלך להוליאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בינתיים כדאמרינן במסכת שבת (דף ה:): **הא תקינו ליה רבנן ליטלו בביתו.** כדקתני מתניתין התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו ומתוך שלא התרת לו אלא בביתו זכור הוא ולא אתי לאפוקי: **אלא ראשון.** דאשובה נטילתו דאפי' בגבולין חייב לא גזרו ביה רבנן לא בגבולין ולא במקדש לא תשיבא נטילה דילהו וגזור ביה רבנן משום חומרא דשבת אף במקדש. ואם תאמר נמלאו ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה הא אומנינה ביבמות (דף 5:) ושמיון שב ואל תעשה שאתי: **אי הכי.** משום דאיתיה בגבולין לא גזור ביה: **האידנא נמי.** לידחי בי"ט ראשון את שבת: **לא ידעינן בקביעא דירחא.** שמא אין י"ט עד למחר דהוה לן למעבד אלול מעובר: **אינהו.** בני א"י שעדיין מקדשין על (ג) הראיה: **לידהו.** להו אף בזמן הזה: **ופניא אידך.** מתניתין היא בסוף פירקין דלעיל (דף מא:): **ביום אפי' בשבת.** דמשמע כל דהו יום וקרא יתירא הוא דאלי למכתב בראשון: **ראשון אף בגבולין.** לאו מרבויא דריש אלא ולקחתם ביום ראשון ולא פירש מקדש משמע אפי' בגבולין: **הראשון.** ה"א מיעוטא הוא כלומר בראשון לחודיה הוא דאמינא לך ואף בשבת: **אלטריך קרא למישרא טלטול.** דרבנן עדיין לא נאסר טלטול בעולם ובא הכתוב להתירו כאן: **למכשירי לולב.** בא הכתוב ללמדך שמכשירי לולב דוחין את השבת כלומר תיקוניה ואפילו לקולנו מן המחובר ולאוגדו: **ונאמר הלן ימים.** בלולב מה להלן ימים ולא לילות כדכתיב ביום הראשון: **במלואים.** כדכתיב (ויקרא ח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה וגו': סוכה מלותה כל היום ומלואים מלותם כל היום ליבש בעזרה ושלא לאתא כדכתיב [שם] ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים ונאמר [שם] תשבו יומם ולילה שבעת ימים:

תשבו

ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. ואקשינן אי הכי ניגנוהו אפי' יום טוב ראשון, ושנינן יום טוב ראשון דאיתיה מן התורה בבבלין, לא גזרו רבנן בביתו, אבל שאר הימים דליתנהו מן התורה בבבלין, גזרו רבנן ליטלו בביתו. ואקשינן אי הכי דאיתיה מן התורה בבבלין, האידנא נידחי ליטלו בביתו. ודחינן לא ידעינן בקביעא דירחא, ומספיקא לא דחינן שבת. בית הוועד דידעי בקביעא דירחא לידחו. ושנינן אין לדידהו דידעי בקביעא דירחא האידנא נמי דחי, מדתנן בפרק לולב הגזול יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת, ובפירקין תנן כל העם מוליכין לולביהן להר הבית, ש"מ בזמן שבית המקדש קיים היו מוליכין לולביהן להר הבית, אחר שחרב בית המקדש היו מוליכין לולביהן לבית הכנסת. ונדחת האי סברא, דהא מקשינן לקמן, ושנינן לא אידי ואידי בזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא, במקדש בהר הבית ובגבולין ובשאר המדינות בכנסת, ותרוייהו בזמן שבית המקדש קיים. יום ראשון דאיתיה מן התורה בגבולין מנא לן. דתניא ולקחתם כל אחד ואחד. לכם משלכם, להוציא השאול והגזול. ביום ואפי' בשבת, לאיתויי מבשירי לולב ואליבא דר' אליעזר. ביום למעוטי לילות אליבא דרבנן, אבל לולב לא איצטריך קרא למישרי טלטול. ראשון ואפילו בגבולין. הראשון שאינו דוחה אלא אותו יום הראשון בלבד. **סוכה** שנוהגת בלילות כבימים מנא לן,

מדבר שמצותו לדורות ואל יוכיחו מלואים שאין נוהגין לדורות ת"ל

בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכ"מ שיש בו ב"ד ולובב לא אישתמי כלל כדמסקי' לקמן וי"ל דשופר שהוא לעלות זכרונם של ישראל לאביהם שבשמים לא רצו לבטל לגמרי וכיון דבאד ב"ד תקנו תקנו בכל מקום שיש בו ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא ועוד דבדין הוא דלולב יהא דוחה בגבולין יותר משופר דבר"ה דלא ידיע קביעות החודש אלא בירושלים אבל י"ט ראשון דלולב היה ידוע אף בגבולין: **הראשון** מלמד שאינו דוחה אלא י"ט ראשון. מיתורא דה"א קא דריש דה"א מיעוטא הוא כלומר בראשון לחודיה הוא דבו ביום ז

ובפ' גיד הנשה (חולין ד' לא.) דרש הירך המיומנת שבירך למעוטי שמאל וכן העולה עולה ראשונה (פסחים ד' נח:)

וזיינין דאתיא ה"א לרבות כדאמרינן לעיל בסוף פרק היסן (ד' כח:) גבי תוספת עינוי דיום הכפורים האזהרה לרבות את הנשים וגבי סוכה האזהרה לרבות את הגרים כל אחד לפי עניינו: **וסוכה** גופה מנלן. דאי משום תשבו כעין תדורו מה דירה בין ביום בין בלילה דמהאי טעמא הוה מרבינן נשים מה דירה איש ואשתו אי לאו משום הלכתא שאני הכא דמעטיה קרא בהדיא לילות דשבעת ימים משמע ימים ולא לילות דשבעת ימים מיהו למאי דקאמרינן גרשה לאי דומה קשה:

תשבו

ד א מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יד:
ה ב מיי' שם הלי' ח:
ו ג מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרנב סעיף ג:
ז ד מיי' פ"ו מהלכות סוכה [הלכה ה] והלכה ו סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תלנו סעיף ג:

רבינו חננאל

ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. ואקשינן אי הכי ניגנוהו אפי' יום טוב ראשון, ושנינן יום טוב ראשון דאיתיה מן התורה בבבלין, לא גזרו רבנן בביתו, אבל שאר הימים דליתנהו מן התורה בבבלין, גזרו רבנן ליטלו בביתו. ואקשינן אי הכי דאיתיה מן התורה בבבלין, האידנא נידחי ליטלו בביתו. ודחינן לא ידעינן בקביעא דירחא, ומספיקא לא דחינן שבת. בית הוועד דידעי בקביעא דירחא לידחו. ושנינן אין לדידהו דידעי בקביעא דירחא האידנא נמי דחי, מדתנן בפרק לולב הגזול יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת, ובפירקין תנן כל העם מוליכין לולביהן להר הבית, ש"מ בזמן שבית המקדש קיים היו מוליכין לולביהן להר הבית, אחר שחרב בית המקדש היו מוליכין לולביהן לבית הכנסת. ונדחת האי סברא, דהא מקשינן לקמן, ושנינן לא אידי ואידי בזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא, במקדש בהר הבית ובגבולין ובשאר המדינות בכנסת, ותרוייהו בזמן שבית המקדש קיים. יום ראשון דאיתיה מן התורה בגבולין מנא לן. דתניא ולקחתם כל אחד ואחד. לכם משלכם, להוציא השאול והגזול. ביום ואפי' בשבת, לאיתויי מבשירי לולב ואליבא דר' אליעזר. ביום למעוטי לילות אליבא דרבנן, אבל לולב לא איצטריך קרא למישרי טלטול. ראשון ואפילו בגבולין. הראשון שאינו דוחה אלא אותו יום הראשון בלבד. **סוכה** שנוהגת בלילות כבימים מנא לן,

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
ויקרא כג מ
2. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת:
ויקרא כג מב
3. וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת יְיָ וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צִוִּיתִי:
ויקרא ח לה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ראשון אפילו בגבולים הראשון. נ"ב ובפסחים דף ה מוקי זה לגימוד אחר: (ב) שם אתה אומר ימים ואפילו לילות או אינו אלא ימים ולא לילות ודין הוא נאמר כאן ימים ונאמר להלן ימים ואפילו לילות אף כאן ימים ואפילו לילות או כלך לדרך זו נאמר כאן ימים ונאמר להלן ימים מה להלן ימים ולא לילות אף כאן ימים ולא לילות נראה למי דומה דין דבר בל"ל: (ג) רש"י ד"ה אינהו וכו' על פי הראיה:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ויעבירנו וכו' ומעם ראשון נראה. עיין עירובין דף לב ע"ב תוס' ד"ה הכא נאלון:

מוסף רש"י

אמר קרא ביום ואפילו בשבת. מדלא כתיב בראשון, לדרשא אתא בכל יום שהוא ראשון לאגו (שבת קלא:).

מוסף תוספות

א. [ד]ליכא עקירה אלא עקירה ראשונה, והיא לא היתה על מנת לצאת, והתורה לא חייבה אלא מלאכת מחשבת, וגמרינן ממשכן שיתכוין לעשות המלאכה. רש"י שם ס:
ב. היינו אחר שעמד הלל הנשיא האחרון בנו של רבי יהודה הנשיא בן בנו של רבינו הקדוש ותקן לנו חשבון שבידינו היום כי כשראה שהסמיכה מתמעטת והיא מתבטלת מישראל עמד הוא ובית דינו ויסד זה החשבון

עין משפט נר מצוה

המסור בידינו וקודש כל החדשים ועיבר כל השנים על פי החשבון הזה וכו' הלכך אחר שנתישב זה החשבון שבידינו הרי כל ישראל יודעין קביעות הירח. ריטב"ש. **ג.** פי' כשקבעו הלל ובית דינו חשבון זה קבעוהו על מנת כן שנהיה נוהגין בענין המועדות כמנהג אבותינו לעשות שני ימים בחו"ל כמו שהיו נוהגים אבותינו שלא היו יודעין בקביעא דירחא, ויהיה לנו כאילו הם ספק גמור כבתחלה לברך ולקדש בשני ולדחות לולב בראשון. ריטב"א. **ד.** שאינם עושים שם אלא יום אחד. תוס' שאתן פסחים נא: **ה.** דהכא אמרינן דלולב דוחה שבת בגבולין היכא דידעינן בקביעא דירחא ביום ראשון שהוא מן התורה. ריטב"ש. **ו.** שלא היה דוחה שבת בגבולין בזמן שבית המקדש קיים. ריטב"ש. **ז.** כלומר בראשון לחודיה הוא דדרשינן דרשא דביום. תוס' סנה"ש.